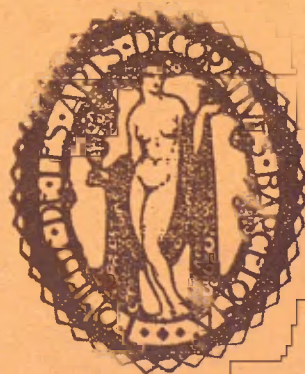

ARTS BELS OFC

FUSTERIA

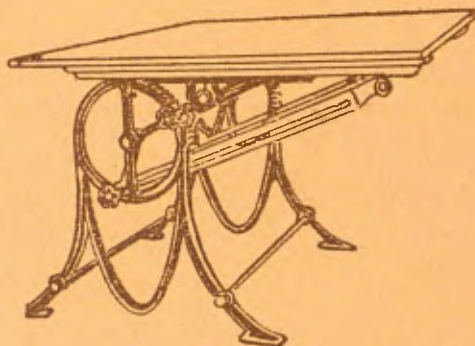
Mobles
per a Despatx

DECORACIÓ

Projectes
d'Establiments

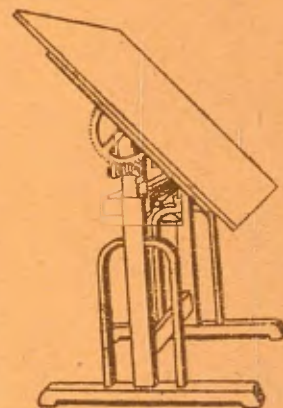
Valldonzella, 6 - BARCELONA - Telèfon 14935

Instal·lacions

Taules pràctiques de dibuix
per a Arquitectes, Enginyers
Delineants, etc., etc.

Patent 101007

LA PINACOTECA

DE

GASPAR ESMATJES

MARCS & GRAVATS
SALA D'EXPOSICIONS

PASSEIG DE GRÀCIA, 34 / BARCELONA

TOMAS AYMAT

MANUFACTURA DE TAPISSERIES D'ALT
I BAIX LLIÇ I CATIFES NUADES A MA

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
LA MANUFACTURA PROJECTA EN
ORDENACIÓ AL LLOC QUE S'HA
DE DECORAR O ENCATIFAR, O BÉ
EXECUTA SEGONS PROJECTE DEL
XXXXXX QUE FA L'ENCÀRREC XXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

SANT CUGAT DEL VALLÈS

CARRER D'EN VILLÀ

TELÈFON 20

Gran taller de marbres

Especialitat en treballs artístics

Fàbrica de serrar marbres a
Hospitalet de Llobregat

Franzi Germans i Cia

Casa fundada l'any 1868

Sucursal a Madrid: Alcántara, 17

Barcelona

Despatx i Tallers: Ali-Bey, 37 - Telèfon 53215

JOSEP CASASÚS

CONSTRUCTOR DE CELS RASOS

Enteixinats
Embigats i
Entaulaments

Sistema ar-
madura esto-
pa guix STAFF

Tallers i Despatx:

CONSELL DE CENT, 474 - BARCELONA

TELÈFON 53712

S. VERDAQUER

BARCELONA

DESPATX: RDA. UNIVERSITAT, 9 TALLERS: ENTENÇA, 33 AL 41

TELÈFON 10421

BANYERES-LAVABOS

BIDETS

WATERS-CLOSETS, etc.

Instal·lacions completes de cambres de bany

EXPOSICIÓ I VENDA:

RAMBLA DE CATALUNYA, 105

OBRADORS I DESPATX:

ARIBAU, 103

FUNDICIÓ:

NÚRIA, 16 - S. M.

TELÈFON 71372

MATERIALS A BONS PREUS PER
A ARTISTES, ENGINEYERS
I ARQUITECTES

CASA MIQUEL HORTA

AVINYÓ, 7

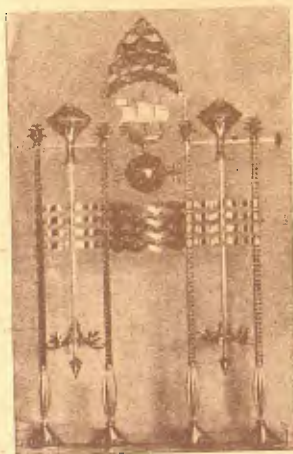
TELÈFON 14993

V. García Simón

*Marcas, Motlures, Pintures,
Gravats. ☉ Objectes per a regal.*

*Rambla Catalunya, 29 - Barcelona
Telèfon 15677*

Tallers de Serralleria

**MANUEL
SARRIAS**

Treballs artístics i
d'obres

Tallers i Despatx:
Bolivar, 20-22
i Agramunt, 9
Sant Gervasi

Sucursal:
Passatge Forasté, 4
(Avinguda del Tibidabo)
BARCELONA

**CONSTRUCCIÓ I REPARACIÓ
DE TOTA MENA D'OBRES**

ANTONI TORRES
Constructor d'obres

Carrer de la DIPUTACIÓ, 290, entr. 2^a

TELÈFON

BARCELONA

PUBLICACIONS DEL "FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES"
PER LA BELLESA DE LA LLAR HUMIL
Recull d'orientacions

Obra profusament il·lustrada amb 50 làmines en
negre i en colors. ✕ Alçats i plantes d'edificis,
conjunts de decoració interior, moblament, etc.
PREU: 18 PESSETES

teixits per a mobles i decoració
catifes, tapissos Aubusson, teles Jouy,
estors i cortinatges, passamaneria

Albert Cronc

Rambla Catalunya, 32
Telèfon 17476
BARCELONA

Casa Central:
23, 25, 27 i 29, rue du Mail
PARIS

VDA. DE JOSEP RIBAS
MOBLES I DECORACIÓ
BARCELONA
 CONSELL DE CENT, 327-329 : TEL. 14657

BELLEUS Basa & Magès

Casa especialitzada
 en els articles de propaganda

Cartonatge de fotografia
 Formats i cartolines

ARTICLES D'ARTSIA

Larnets : d'Benús : Targeteria
 Recordatoris primera Comunió

ESPECIALITAT

en esqueles i recordatoris

Calàbria, 66 a 76 Telèfon 33368
 B A R C E L O N A

PARQUETS I DECORACIÓ - BASTUS QUERALTO I C^{IA}
 SANTA ELENA, 4 i 6 BARCELONA TELÈFON 16143

PLAÇA ANTONI LÓPEZ, 15 : BARCELONA : TELÈFON 16556

EL MILLOR MATERIAL
 PER A
 REVESTIR I DECORAR

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

Acadèmia de dibuix

AROLA, ENRIC; Passatge de la Mercè, 3.

Antiguitats

ESCLASANS VDA. TRIUS, MARIA; Pietat, 10

Ceràmica

VICENS, CASIMIR; Tallers, 72. Tel. 15644

Comptables

AYMAT, FRANCESC; Ronda Universitat, 27, 4.

Construcció i decoració

MOYA, J.; Còrsega, 339. Tel. 73852

Constructors d'obres

AGUSTÍ, JAUME; Aragó, 222, ent. Tel. 11966

SOLÉ PAMIES, JOAN; Sans, 24, 2. Tel. 30544

TORRES, ANTONI; Diputació, 290, ent. Tel. 18097

Cuir repujats

FERRÉ DE RUIZ-NARVAEZ, ADELAIDA; E. Granados,
 núm. 41, 3., 1.

Decoradors

BUSQUETS, EUSEBI; Aragó, 334, 3., 1.

Decoradors d'interiors

COSP, VDA DE PERE; Rosselló, 231. Tel. 73574

Dibuix i pintura (Bfectes de)

HORTA, CASA MIQUEL; Avinyó, 7. Tel. 14993

TEXIDOR, VDA. D'E.; Ronda S. Pere, 16. Tel. 11623

Dibuixants

BUSQUETS, EUSEBI; Aragó, 334, 3., 1.

SABATÉ JAUMA, PAU; Aribau, 67

Dibuixants cartellistes

CERNÝ, KAREL; Mozart, 8. Estudi

GUIA DE LES ARTS I BELLS OFICIS

(Vegi's la pàgina anterior)

Dibuixants industrials

NAVAS MATEU, JOAQUIM; Bailèn, 31. 1.

Ebenistes

CAMPANÀ, JOAQUIM; Còrsega, 561
FRANCOLÍ, JOAN; Vallhonrat, 30
GIMÉNEZ, FRANCESC; Mallorca, 282
LINARES, A.; Riera Alta, 21. Tel. 15353
PUJOL, BENJAMÍ; C. de Cent, 27
RIBAS, VDA DE JOSEP; C. de Cent, 329. Tel. 14657
VAYREDA, RAIMOND; Diputació, 111

Electricistes

FRANCH, JOSEP; Corts, 682. Tel. 16621

Escultors

MARTORELL, SALVADOR; (S. G.) Vallirana, 77
MIMÓ, CLAUDI; Verge de Gràcia, 2

Escultors decoradors

HERNÁNDEZ VILA, PERE; Pl. St. Felip Neri, 4

Escultura religiosa

RIUS, CLAUDI; Rosselló, 195. Tel. 74201

Esmaltadors de vidres

BRUGUÉS, PERE; Bisbe, 2 bis, 3, 2.

Fotògrafs

AREÑAS, RAFAEL; Corts, 670. Tel. 11657

Fotògrafs industrials

SALA CAMPAS, JOSEP; Còrsega, 413, ent. 2.

Fotogravadors

ESTEVE FELIU, FRANCESC; Via Laietana, 15 Tel. 17069

Fusteries

MONCANUT, FILL DE D.; Paris, 125. Tel. 70966
NIUBÓ I CIA., BALTASAR; Pge. Forasté, 17. Tel. 72553

Fusteries mecàniques

BIOSCA, PERE; Sant Gervasi, 103
MANÀ, JOAN; C. de Cent, 63. Tel. 30633

Galeries d'art

SALA PARÉS (ESTABLIMENTS MARAGALL) Petritxol, 5
Tel. 14665

Galvanoplàstia

ROCA GERMANS, S. L.; Corts, 462. Tel. 34826

Gravats i estampats per a tapes de llibres

ROCA ALEMANY, JOSEP; València, 188 A. interior

Guixaires adornistes

AYILA, JACINT; Passeig St Joan, 73. Tel. 75071
CASASÚS, JOSEP; C. de Cent, 474. Tel. 53712
COLL, PERE; Corts, 473. Tel. 34673

Impremta

CASTELLS, EDUARD; Diputació, 333. Tel. 52316

Joiers

SUNYER, RAMON, Granvia, 660, Tel. 11247

Lacadors

SARSANEDAS, RAMON; Amàlia, 31, pral. Tel. 16993

Làmpares

BIOSCA I BOTEY; Rbla. Catalunya, 129. Tel. 73536

Llibreries d'art

MARTÍNEZ PÉREZ, C.; Dr. Dou, 11. Tel. 15135

Metallistes

BIOSCA I BOTEY, Rbla. Catalunya, 129. Tel. 73536
BOLIBAR, SANTIAGO; Rbla. Catalunya, 43. Tel. 19543
CORBERÓ, PERE; Aribau, 103, taller. Tel. 71372

Mobles i decoració

CASAS, LLORENC; Galileu, 50-51-53. Tel. 30537
PARCERISAS I CIA.; E. Granados, 90. Tel. 72573
PRAT, JOSEP; Ferlandina, 67. Tel. 18286

Motllures, marcs i miralls

BENITEZ, CAMIL; C. de Cent, 323. Tel. 12064

Papers pintats

GIRONA, JOSEP; Corts, 661, Tel. 53536
GUASCH, FILL DE JOSEP; Rauric, 8. Tel. 10686

Parquets i decoració

BASTÚS, QUERALTÓ I CIA.; Sta. Elena, 6 Tel. 16843

Perfumeria (Fàbrica de)

MYRURGIA, S. A.; Casanova, 78. Tel. 31520

Pintors decoradors

CASALS PEYPOCH, JOSEP; Roger de Flor, 164, taller
PASCUAL, PERE; Mallorca, 255. Tel. 70702
VILARÓ I VALLS; Corts, 604. Tel. 10283

Pintors escenògrafs

ALARMA TASTÁS, SALVADOR; Vergara, 3, 3. 1.
ESCENOGRAFIA BATLLE I AMIGO; Riereta, 32

Projectes de mobles i decoració

BARÓ, CARLES M.ª; (S. G.) Cuesta, 26, prop Josepets.

Propaganda (Articles per a)

BASA I PAGÈS; Calàbria, 66. Tel. 33368

Retaules, daurats i policromia

SABATÉ PASTOR, BONAVENTURA; Aragó, 187

Serralleria

SARRIAS, MANUEL; (S. G.) Bolivar, 22. Tel. 70005

Tapissers

LABORDA, EUGENI; Rbla. Catalunya, 45. Tel. 12395
LLOSA, PERFECTE; Balmes, 128. Tel. 73434

Tapissos i catifes

AYMAT, TOMÁS; Carrer d'en Villà, ST. CUGAT DEL
VALLÈS, Tel. 20

Teixits per a mobles i decoració

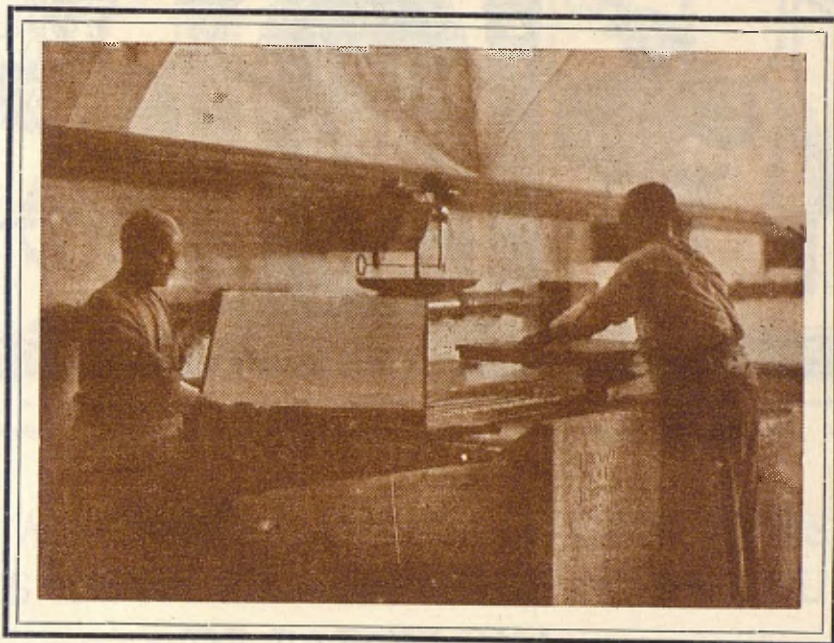
TRONC, ALBERT; Rbla. Catalunya, 32. Tel. 17476

Torners en fusta

VIÑAS, EMILI; Sepúlveda, 157. Tel. 32787

Vidrieres artistiques

TERRÉS CAMALÓ, S. C., J. M.; Ausies March, 3.
Tel. 18155

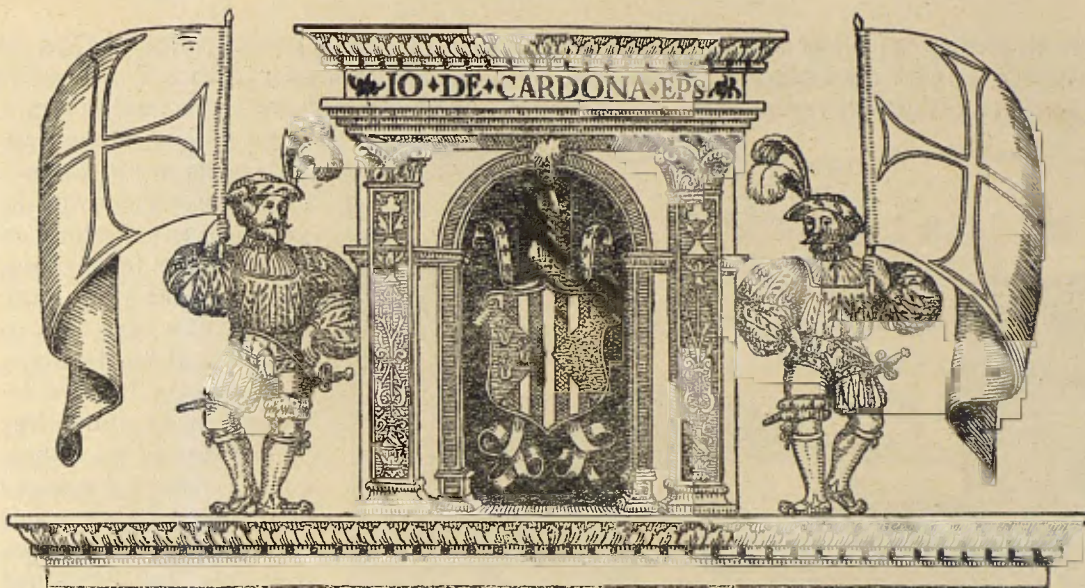

LL. GVARRO CASAS

FABRICA DE PAPER I CARTROLINES

DR. JOAQUIM POU, 6 (abans Martí Julià) - BARCELONA

Per a edicions de luxe i de bibliòfil, i a tots els que desitgin,
a preu raonable, un paper amb marca pròpia, aquesta casa
presenta el nou tipus "Molivell" fet a mà, a la tina.

Capçalera del llibre *Speculum Pie Elemosine*, amb l'escut del bisbe Joan de Cardona. 1536

LES ANTIGUES CASES DELS CANONGES I ELS ANTICS CANONGES DE LA SEU DE BARCELONA

DIVAGACIONS A PROPÓSIT DE L'ACTUALITAT DEL BARRI DE LA SEU

La Catedral de Barcelona havia estat tota voltada de construccions canòniques. Les Cases dels Canonges es donaven les mans les unes a les altres, podríem dir, i cloïen el temple dintre l'anella. Així, el barri de la Seu era com un claustre conventual tot just obert al pas reposat dels devots habituals i a algun aqueferat que en feia la travessia per dreuera. Només de tard en tard alguns menestrals — llibreters, freners, tapiners — s'arriscaven a plantar obrador o botiga en aquest veïnatge, i algun notari o barber s'encabia, rellogat, a les cases eclesiàstiques del barri.

La Seu ha resistit impassible l'embat del temps i la fúria dels homes. Però, al seu voltant les mudances han sovintejat fora mesura. En certs moments, diríeu que totes les forces de la ciutat atacaven combinadament la jurisdicció eclesiàstica del barri fins a reduir-la a una mínima representació.

Primerament foren preses algunes cases del carrer del Bisbe i del carrer del Paradís; caigueren també les del carrer de Montjuïc del Bisbe i de la Freneria. La Casa de l'Ardiaca passà així mateix a mans privades amb armes i bagatges, i amb l'afegitó de les cases que li eren veïnes a la plaça de la Seu. Avui dia, després de la rendició en massa de les cases del carrer de la Pietat, ja només resten a banda i banda de la Catedral, com a monjoies de l'antic domini, el palau del Bisbe i les cases de la Pia Almoïna i de la Canonja.

Els novells posseïdors de les antigues construccions cuitaven a enderrocar-les i a esborrar

tots els senyals de la vella procedència. Només s'havia salvat de la general ruïna la Casa de l'Ardiaca, pel caprici eixelebrat d'un home que, en un ambient enrarit per la febre d'or, s'entestà a no fer-ne una casa de renda. Les altres cases moriren obscurament sense un ressò d'elegia,

La casa del fossar, al mitg la torre de les antigues muralles, a l'esquerra Sant Felip Neri. — Un dibuix de l'Apel·les Mestres que il·lustra el seu llibre "La Casa Vella"

sense el goig de tenir salvada en un museu una sola pedra representativa. És per això més destacat el cas de l'Apel·les Mestres, que no volgué veure enrunar les velles cases del carrer de Montjuïc del Bisbe, testimoni de la seva infantesa, sense apomellar amorosament els records que en tenia i fer-ne un llibre, dolç i flairós, escrit i dibuixat amb emoció enyorosa com les *Memòries* de Mistral.

D'aquell llibre ençà caldrà saltar a la restauració municipal de la Casa de l'Ardiaca per a poder trobar una altra mà amorosa posada damunt els vestigis ruïnosa de l'antic poder canònic. Encara més ençà, ja no veuríem sinó com el «Foment de les Arts Decoratives» curava les nafres de les cases del carrer de la Pietat, les tornava a l'ambient senzill i noble alhora, i hi encenia un fogar de cultura artística.

Aquestes cases, ara, la Diputació les senyoreja. Lligades amb el palau de l'antiga Generalitat, se'n encomanen la riquesa, i perden, sota les gales noves, la senzillesa antiga. L'arqui-

tecte Jeroni Martorell, qui tan curosament les havia estudiades,⁽¹⁾ ha estat sortós de tenir la comanda de la novella adaptació, i és segur que serà salvat tot ço que en sia digne.

Potser aviat serà també mudat el destí de la Canonja i de la Pia Almoina. Tal vegada

(1) Jeroni Martorell: *Les Cases dels Canonges i la residència del Foment de les Arts Decoratives*, en Anuari de F. A. D. 1926.

sigui també pròxima la transformació externa del Palau Episcopal. Serà ben just, doncs, si arribem a temps a comentar, davant les darreres romanalles d'aquestes cases dels canonges, la vida que les omplia i les feia perseverar al voltant de la Catedral, i la figura dels personatges que s'hi succeïren durant les llargues centúries.

Els orígens de la Canònica Catedralícia són llunyans i boirosos. Seu i Canonja, agermanadament, sofriren profundes evolucions. Tres vegades el temple fou bastit fins a poder trobar l'emplaçament definitiu. Al seu voltant, l'alberg canonical anava mudant de lloc, ara a una banda, ara a l'altra; sempre, però, fidel a l'ombra de la Seu.

Però la dèria del destriament degué ésser antiga. L'any 1387, el bisbe Ramon d'Escales amenaçava amb l'excomunió els oficials reials que s'havien emparat de les cases dels canonges amb escàndol de la justícia perquè hi acollien gent criminosa, i amb dany per al culte perquè obligaven els canonges a viure allunyats i a no poder assistir a matines.⁽¹⁾

EL CENS CANONICAL EN 1448

El repartiment exacte dels albergs dels canonges no el coneixem fins l'any 1448. Aquest any els Consellers de la ciutat volgueren tenir un cens dels caps de casa per si algun motiu de guerra o altre els forcés a demanar llur auxili. Fou iniciat aleshores un llibre en el qual eren anotats els noms i els oficis de tots els habitants de Barcelona segons les illes on residien.

Per aquest llibre — conservat a l'Arxiu Històric de la Ciutat — veiem que els canonges, si bé estaven un xic escampats, conservaven encara amb força cohesió el nucli principal de llurs habitacions al voltant de la Seu. A l'illa on era la font del Call, a l'altra banda de la Diputació, hi trobem dos canonges, mossèn Berenguer de Muntravà i mossèn Gaspar Esperaneu, fent costat al llibreter Mascaró, i prop de la casa que havia estat d'un jurista de molta anomenada, misser Bonanat Pere.

Més ençà, en la mateixa illa de la Diputació i a la banda del carrer que ara duu el nom de Sant Sever, hi tenien llur estada altres quatre canonges: Comes, Colom, Pelegrí i Gualbes. El bidell de la Seu els era veí. No gaire lluny vivien Joan Escolà, "qui rau pergamins", i Bernat i Montserrat Raurich, il·luminadors de llibres que tot sovint treballaven per compte dels Consellers.

A la plaça de la Seu, paret mitgera amb la casa de l'Ardiaca que no havia sofert encara

Francisci Taraphæ BARCINONEN.

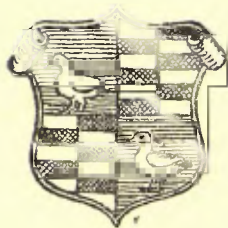
De origine, ac rebus gestis Regum Hispaniæ liber, multarum rerum cognitione refertus.

ANTVERPIÆ,
In Ædibus Ioannis Steelsij.
M. D. LIII.
Cum Privilegio Cæsareo.

Portada del llibre del canonge Francesc Tarafa, sobre l'origen i gestes dels reis d'Espanya, estampat a Anvers l'any 1553. — El gravat ens dona el retrat de l'autor i el seu escut.

(1) Sebastià Puig i Puig. *Episcopologio Barcinonense*. Pedro de Luna, último papa de Aviñón (1387-1430). — Barcelona, 1920, p. 12.

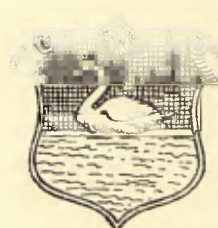
1

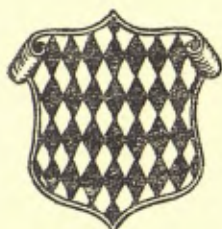
2

3

4

5

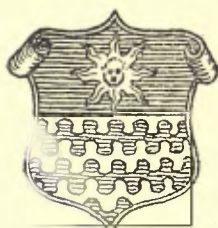
6

7

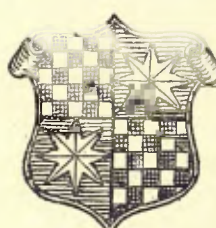
8

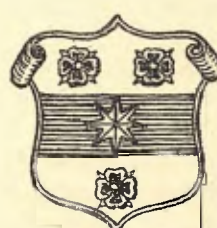
9

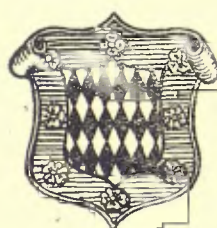
10

11

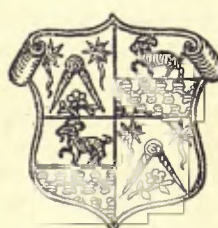
12

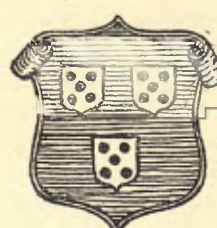
13

14

15

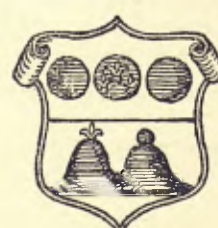
16

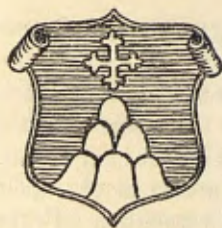
17

18

19

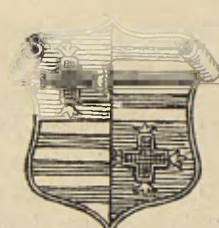
20

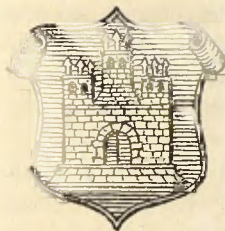
21

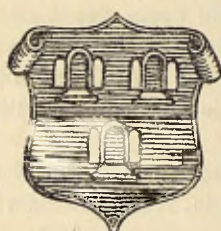
22

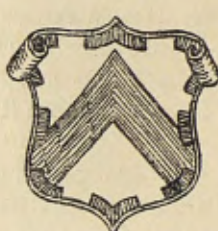
23

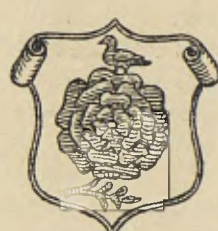
24

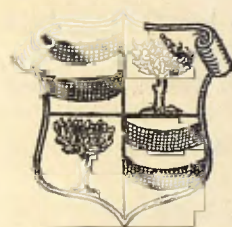
25

26

27

28

29

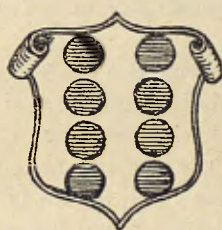
30

31

32

33

34

L'HERÀLDICA CANONICAL EN L'ANY 1536
SEGONS L'*SPECULUM PIE ELEMOSINE* DEL CANONGE FRANCESC TARAFÀ

1 F. Jeroni Benet Franch. — 2 Miquel Fuster. — 3 Miquel Coll. — 4 Jaume Estanyol. — 5 Felip de Malla. — 6 Francesc Ferrier. — 7 Gabriel Miró. — 8 Pere Roquer. — 9 Francesc i Joan Solsona. — 10 Antoni Mestre. — 11 Rafael Ubach. — 12 Jaume i Guillem Cassador. — 13 Guillem Ramon Desplà. — 14 Antoni Sibil. — 15 Vicents Sors. — 16 Antoni Quintana. — 17 Antoni Pintor. — 18 Miquel Joan Icart. — 19 Benet Collbató. — 20 Miquel Puig. — 21 Nicolau Molner. — 22 Joan Celles. — 23 Joan Calvet. — 24 Pere Siurana. — 25 Miquel Portes. — 26 Bartomeu Ferrer. — 27 Guillem i Vicents Rossell. — 28 Pere Comes. — 29 Galceran Durall. — 30 Vicents Navarra. — 31 Joan Espuny. — 32 Francesc Cambra. — 33 Serafi de Masdovelles. — 34 Francesc Tarafa.

l'engrandiment que li donà Lluís Desplà cinquanta anys després, altres canonges, Bernat, Casas-sage, degà, Narcís Dalmau i Joan Pallarés.

Entre el carrer del Paradís i l'absis de la Seu, cap a la Freneria, encara hi trobem les cases de dos canonges, Joan Ros i Uc de Lloberts.

Però el cens major el dona l'illa formada pels carrers del Paradís, de la Pietat i del Bisbe. El canonge de més anomenada era el capiscol Francesc Desplà. Tota l'illa prenia el seu nom: "Illa de misser Francesc Desplà, canonge de la Seu", l'anomena el llibre que resseguim. Francesc Desplà, l'antic sagristà de Vich, ens era conegut per la seva participació en el nuviatge d'Antoni Salavert i Eulàlia Desplà. La nova parella que havia trobat aixopluc a la residència de l'oncle canonge ens ha deixat tafanejar els paraments de la casa a través d'uns inventaris suara publicats.⁽¹⁾ Francesc Desplà reposa en una caixa sepulcral rica d'escultures posada al claustre de la Catedral, prop la capella que havia fundat, sota l'advocació dels Sants Metges, altre canonge parent seu i dels mateixos noms, mort l'any 1445. Més tard fou també canonge de la Seu un altre Desplà, Guillem Ramon de nom, el quart d'aquest llinatge si hi afegiu l'ardiaca Lluís.

Si seguim les cases dels canonges tal com estaven en 1448 trobarem, al costat de la casa del Capiscol, l'alberg d'un altre canonge d'anomenada, Narcís de Sant Dionís. El cens li dona també el dictat de misser, ço és, doctor o jurista, i consta, en efecte, com a autor d'un celebrat *Compendi de les Constitucions de Catalunya*. En aquesta casa, ultra el canonge, hi vivia el sabater Mauri Ribes. Això esdevé sovint; als ataconadors i àdhuc a alguns sabaters de nou, poc exigents en matèria d'instal·lació, tot catau els basta.

Segons la ruta seguida pel llibre del cens, venien després els canonges Joan Dalmau, Joan Bruguera, Joan Çaplana i Pere Uruga. Sembla que aquest darrer tenia rellogat el prevere Antoni March. Els canonges que trobem després són: Bartomeu Valtró, Gabriel Romeu i G. Pons de Fonollet, a la casa del qual vivia, de més a més, el notari Joan Ginebre.

La darrera casa anotada era la del canonge Antoni Çaplana; l'il·luminador de llibres Antoni de Morros n'ocupava una part.

Aquest estat de mitjan segle xv acusa, doncs, una població canonical establerta a la vora de la Catedral composta de vint-i-un canonges, als quals caldria afegir, per tenir completa la nòmina del capítol, els que vivien allunyats de les residències comunes, com per exemple mossèn Antoni Espanya, que s'estatjava al carrer de la Porta-Ferrissa, al costat de la casa de l'abat de Montserrat que encara avui està assenyalada amb un relleu — més modern — de la Madona bruna damunt la porta d'entrada.

Ben mirat, els canonges, vivint agrupats a l'entorn de la Seu, no feien altra cosa que adaptar-se a una llei constant en la distribució interior de les ciutats medievals. Durant el segle xv eren ben visibles a Barcelona diversos nuclis homogenis que constituïen el caràcter peculiar de cada barriada. Els serrallers, per exemple, omplien els encontorns de la plaça del Regomir, així com els sabaters s'afileraven sota el palau reial, des de la casa del veguer fins a la Corribia. L'art de la terra, en canvi, feia parada vora mar pel costat del portal de Trenta Claus i del carrer de n'Avinyó. Cada ofici, travat interiorment pel gremi i la confraria, formava una condensació urbana que la nomenclatura moderna dels carrers encara conserva. Els canonges, units pel càrrec i la dignitat, fets a la vida comú durant molta part del dia, formaven una petita ciutat eclesiàstica, reclosa i quieta, destriada de la vida afanosa dels barris menestrals que s'escampaven més enllà de les muralles velles.

(1) *Arts i Belles Oficis*, 1928, pp. 163 i 177.

LES CASES DELS CANONGES SEIXANTA ANYS DESPRÉS

Podem oposar al cens de 1448 un altre cens de l'any 1516, fet per donar compliment a les ofertes pecuniàries de les corts de Lleida que havien de repartir-se entre els caps de família del Principat. Aquest cens acusa el mateix destriament de l'antiga canonja que havíem vist l'any 1448. En totes les illes properes al barri de la Seu hi veiem habitar canonges en mig dels menestrals i artistes de tota mena. El nucli de les cases compreses entre els carrers del Bisbe, del Paradís i de la Pietat (les que encara nosaltres hem anomenat "cases dels canonges") es manté compacte, si bé amb quatre canonges de menys que en el cens anterior.

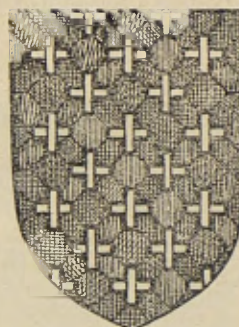
Les anotacions d'aquest cens podríem comprovar-les moltes vegades amb les que ens dóna el *Llibre de les reparacions de les cases capitulars*, que és guardat a l'Arxiu de la Catedral i comprèn, de sobres, tot el segle XVI. Així, amb l'ús combinat dels dos llibres, les cases s'il·luminen i la coneixença dels estadants ve molt facilitada.

El primer capítular que trobem en aquestes cases és Bernat Corbera, i sembla que tenia per rellogats, a les botigues, un sabater i un sastre. La casa, diu el *Llibre de reparacions*, era prop del carrer del Paradís.

Cal esclarir que durant el segle XVI el carrer del Bisbe duia el nom de "carrer major de la Diputació", mentre el carrer de Sant Sever era el carrer «menor». El nom de carrer del Paradís convenia igualment al que avui porta aquest nom com al carrer que ara anomenem de la Pietat.

Benet Miquel, Pere Vinyes i Antoni Corberó eren altres dels canonges estadants del mateix grup de cases. Després, trobem alguns beneficiats que semblen ocupar les cases que els canonges deixaven vacants. Després tornem a veure-hi altres dos canonges, Pere Miquel i Joan Camps.

Comparats els dos censos — 1448, 1516 — s'observen en el segon alguns indicis de franca decadència canonical. Ultra el símptoma prou clar de la minva de quatre canonges en un conjunt de deu cases, trobem que l'illa que en 1448 duia el nom d'un canonge per ésser el personatge de major relleu, el cens de 1516, per fer-se entenedor, cal que anteposi al nom del canonge Corbera el del mercader Jaume Ventallol, qui devia compartir, i tal vegada sobrepujar, l'anomenada del barri.

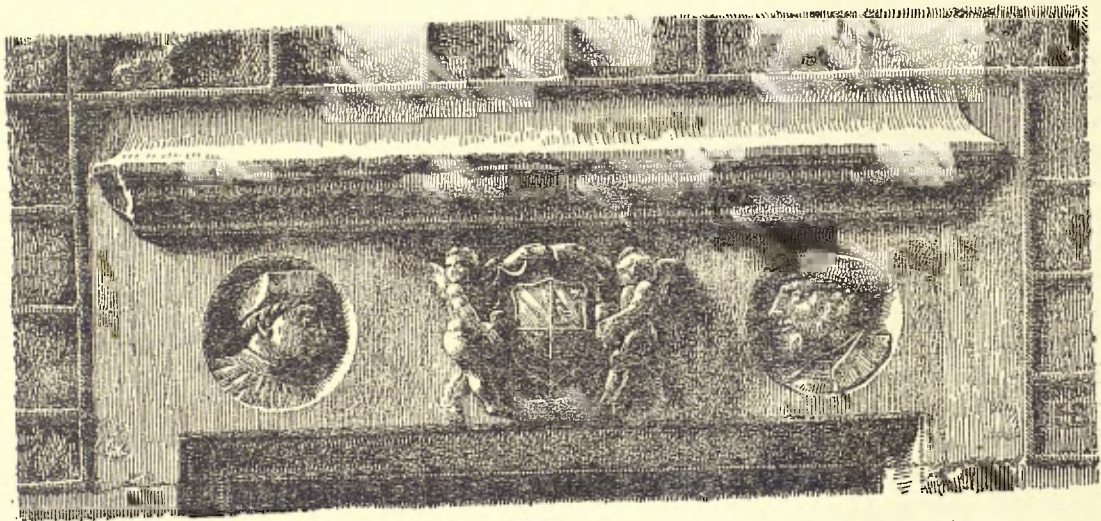
Escuts del canonge Martí Joan de Foixà i de Comilles, qui degué morir vers l'any 1513. — Copiats d'unes vidrieres de la Catedral que ell costejà. — Són els mateixos senyals d'una finestra del carrer del Bisbe.

EL CANONGE HERALDISTA FRANCESC TARAFÀ, I EL SEU TEMPS

No hem d'avançar gaire més per a trobar-nos amb un altre auxiliar per a la coneixença dels capitulars de la Seu. Parlem de l'*Especulum de la Pia Almoïna*, de l'Arxiu de la Catedral (de l'any 1536), que no solament conté la raó econòmica de la institució, sinó que apareix enriquit amb un encapçalament veritablement extraordinari: cinc planes que el canonge heraldista Fran-

cesc Tarafa omplí d'unes composicions arquitectòniques plenament renaixentistes, amb les armes nobiliàries o parlants dels capitulars d'aquella data.

En la capçalera d'aquestes presents notes va reproduït el frontó superior de la primera d'aquestes planes, decorades amb l'escut del bisbe Joan de Cardona i els dos banderers que onegen el senyal capitular. Els escuts dels canonges són posats dintre d'emmarcaments semblants i repartits en tres pisos a cada pàgina. Això fa un conjunt de 42 escuts, dels quals estan en blanc els que correspondrien als canonges Martí, Antoni Simó, Onofre Salaverdenya, Jaume Vives i Andreu Mediona. Suprimint aquests escuts blancs i unificant els pocs que hi són doblats, hem procurat reproduir, en dues planes pariones d'aquest article, els trenta quatre escuts diversos que contenen les cinc planes de l'armorial capitular que ens dona Francesc Tarafa.

Llinda de finestra de la Casa de l'Ardiaca amb l'escut de Jaume Estela, canonge i degà del capítol en la primera meitat del segle XVI

El canonge Tarafa fou, durant molts anys, arxiver de la Catedral. Allí pogué associar complidament la seva set de coneixements històrics, i compongué diverses obres. A nosaltres ens interessen més directament la *Crònica de Cavallers catalans*, que s'ha conservat en alguns manuscrits, i el *Llibre de l'origen i gestes dels reis d'Espanya*, que fou editat en llengua llatina, a Anvers, l'any 1553. En la primera d'aquestes dues obres, Tarafa fa mostra de tota la seva ciència heràldica, base no sempre prou ferma dels seus escrits. Les targes armoriades que apareixen sembrades per tot el llibre són de la mateixa forma que les que usà en l'*Speculum* de la Pia Almoïna. L'altra obra en la qual s'exposen com a certes i provades les més peregrines teories sobre els temps més remots de la història d'Espanya, des de Tubal a Carles l'Emperador, té per a nosaltres la gràcia d'oferir-nos l'efígie del canonge dins un oval que clou el seu nom i esmalta l'escut del seu senyal familiar, que tantes vegades devia haver dibuixat.

L'armorial capitular de Tarafa apareixia en un moment que podríem titllar d'enfòria canònica. El segle XVI — després ho veurem amb major detenció — havia de córrer sota un senyal favorable al prestigi dels canonges barcelonins. No podríem dir que fos sota el guiatge del bisbe Joan de Cardona quan la canònica barcelonesa hagués d'assolir major esclat; altres prelats foren més adients a aquesta glòria. Tampoc no podríem afirmar que fossin justament els canonges

Lluís Desplà, l'Ardiaca il·lustre, segons la llosa sepulcral reproduïda al vestíbul de l'Arxiu Històric de la Ciutat
 L'enterrament és a la Sala Capitular de la Catedral

armoriats per Tarafa els que donarien més lluïment a la Catedral de la Santa Creu i Santa Eulàlia. Però l'ambient era, en general, propici, i durant la centúria tots els rams de la ciència i de la virtut havien de brotar i florir dins la vella acrópolis de Barcelona. Tot just s'assecaven els escrits de Jeroni Pau, plens de l'erudició històrica apresada durant el seu càrrec de Bibliotecari Vaticà, i especialment l'opuscle tan curiós *Barcinona*, que Francesc Tarafa es posava a la feina. Encara hi alternava Esteve Ferrer publicant una Vida de Santa Eulàlia. Els juristes prosseguïen la tasca iniciada per Ramon de Caldes, Pere Albert i Sant Ramon de Penyaforat en els segles XII i XIII. Pau Onofre Cellés fou un dels compiladors de les Constitucions en 1585.

La càtedra de Teologia Escolàstica i Sagrades Escripures de la Universitat de Barcelona fou regentada quaranta anys seguits pel canonge Joan Vila, que fou després bisbe de Vich. Quan el bisbe Cassador anà al Concili de Trento volgué que l'acompanyés un altre catedràtic de l'Estudi General, el canonge Lluís Joan Vileta, qui regia la càtedra de Filosofia. I fou el canonge Vileta que sortí valerosament a la defensa de Ramon Llull, en 1559, quan era ocasió de posar o treure les obres del gran català de Mallorca de l'índex de les obres condemnades.

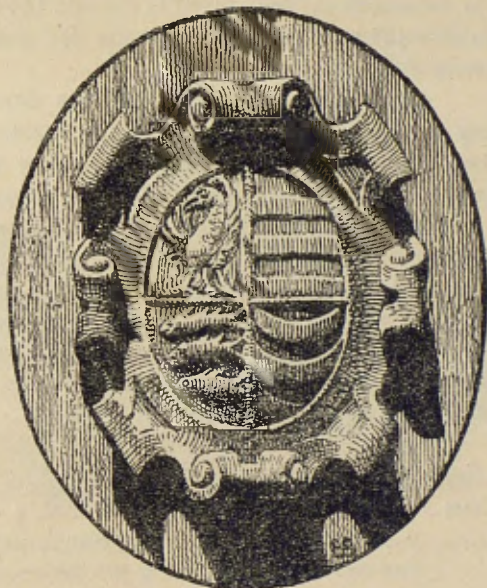
La plenitud de vida feia que la canonja barcelonina irradiés pertot arreu. El canonge Francesc Robuster i Sala passava a regir la catedral d'Elna, i Pere Domenéch cloïa el seu canonicat amb la regla de la Companyia, es feia seguidor de Sant Francesc de Borja i anava a morir a Lisboa al front del Col·legi que hi tenia creat.

UNA URBANITZACIÓ DEL BARRI DE LA SEU EN PLE SEGLE XVI

Una inspecció ocular dels carrers que voltien la Catedral ens permetrà de veure alguns vestigis d'un pla d'urbanització que degué començar a executar-se vers l'any 1545. Les obres sobreposades en diverses èpoques i d'una manera continuada, així com les transformacions i desfiguracions parcials, emboiraran certament la visió de l'antic projecte, però no deixarà de restar manifestat l'afany del Capítol Catedral per a l'embelliment del barri i la dignificació del temple.

Les proves materials que podem adduir per a demostrar l'existència d'aquest pla general d'urbanització, són principalment tres cantoneres de cases, tres proes, com hauríem dit al segle XVI, situades estratègicament al voltant de la Catedral i construïdes segons un únic patró. Podríem dir que les mateixes cantoneres parlen, per a estalviar-nos tota errada suposició, perquè totes tres duen a certa altura, com una marca d'origen, la data de llur construcció, posada en xifres romanes de metall, encastades a la pedra. Una d'aquestes proes és a la Placeta de Santa Clara i duu la data de 1545; l'altra, que és al peu de les escales de la Plaça de la Catedral i correspon a l'edifici dit La Canonja, ostenta el mil·lèsim 1546; la tercera és l'angle de la casa de l'Ardiaca més pròxim a la Catedral. En aquesta es pot llegir la data de 1548.

Aquestes tres proes tan curiosament datades són possiblement altres tantes mutilacions

Escut del canonge Berenguer d'Aguilar a la proa de la Casa de l'Ardiaca vers la plaça de la Seu.
Mitjan segle XVI

d'edificis anteriors, sacrificats per tal de procurar un accés més propi i noble a les entrades de la Catedral. Vegeu com corresponen a dues places formades davant de dues portes de la Seu, la major i la de Sant Ivó.

La mutilació dels edificis de la placeta de Santa Clara, és evident. Les restes de l'antic palau reial devien arribar molt més prop de la Catedral, tal com ho diu la làpida del segle XIV commemorativa del permís reial de prosseguir l'obra de la Seu encara que el pas entre el temple i el palau semblés massa encongit i mentre quedés passatge. Actualment, i encara que ens trobem desposseïts de proves materials visibles i palpables, repugna la idea de creure que l'antiga sala principal del palau reial fos tan immediata a l'exterior com ho és ara la nau de l'església de Santa Clara. La mateixa forma de la placeta i el desnivell entre el paviment de la Catedral i el del palau són indicis suficients a dur-nos el convenciment que aquesta petita plaça fou el resultat d'algun enderroc que obligà a refer les cantonades laterals en una de les quals pot llegir-se, tal com hem dit, la data de 1545.

Cronològicament segueix, a la cantonada de la placeta de Santa Clara, la de la Canonja, a les escales de la Seu. Duu la data de 1546 i pot referir-se a la de construcció de l'edifici, com sembla que ho diuen les columnetes dòriques de la porxada alta, únics vestigis d'estil en tot l'exterior del casal.

En aquest punt tenim reforços documentals a la nostra teoria. Efectivament, aquest any 1546 el Capítol Catedral havia decidit donar més àmbit a la plaça davant del portal de la Seu, i enderrocar algunes cases del carrer de la Corribia (dit aleshores *Corrubia*) que encara tenien per raspatller l'antiga muralla romana.⁽¹⁾

Els bons propòsits dels canonges toparen amb certes resistències per part del propietari de les cases, i hagueren de recórrer als Consellers de la Ciutat demanant-los que volguessin intervenir i auxiliar-los en l'embelliment de la nova plaça. El document que el síndic dels canonges presentà als Consellers és una clara exposició del criteri urbanístic del nostre segle XVI, tan bescantat sempre, i, com que el creiem inèdit, ens atrevim a copiar-lo íntegrament. Així arribarà als lectors, amb tot son regust arcaic, un element de primera mà per a situar-se dins la qüestió plantejada pel Capítol:

«Senyors de molta magnificencia:

Com sia cosa molt despedida de dret, y per Vostres Magnificencies loablement praticada y admesa, compel·lir los particulars habitants de la present ciutat haver de vendre ses cases particulars y altres coses per al embelliment de la ciutat y edificis publichs necessaris (segons per molts eixemplars esser en viril observància conste), per ço et alias, lo syndic del Reverend Capítol de la present ciutat de Barcelona, portant y continuant lo degut zel al servey de Nostre Senyor y honra de la sua insigne Seu de Barcelona y embelliment de la present ciutat, entenent donar acabament a la obra de la plaça davant lo portal major de dita Seu, mijansant lo adjutori divinal y favor dels fahels cristians y assenyalamet de Vostres Magnificencies com a pares y protectors de la Republica, tenen necessitat de dues cases situades davant dit portal major, les quals se diuen esser de mossen Pau Bolet, mercader de la mateixa ciutat, al qual una y moltes vegades se ha parlat y ab ell tractat de la extimació y venda de dites cases, y comettent lo negoci a persones terceres, y no's sab per qual respecte fins avuy no se ha pogut pendre apuntament en dit negoci, per hont dita obra stà parada e impedida en gran deservay de Deu y detriment de la policia

(1) J. Mas: *Guia-itinerario de la Catedral de Barcelona*. Barcelona, 1916, pag. 18

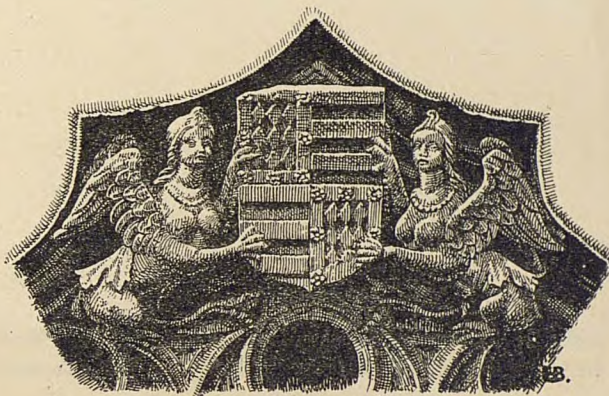
y embelliment de la ciutat, per que, donchs, lo dit syndich, recorrent a Vostres Magnificències, los supplique benignament los plàcia per lur descàrrech i offici manar interposar ses parts y forces com be tenen acostumat y poden, a fi que per los obrés de la ciutat, estimadors per Vostres Magnificències nomenats y deputats, les dites coses sien extimades y venudes promptament y despedida com la qualitat del negoci es vista exigir lo noble offici de aqueixa insigne Casa. Implorant, etc. — Altissimus, etc. — Pedrolo.

El pla del Capítol degué ésser, si fa no fa, aquest: prolongar la línia de l'enfront de la casa de la Pia Almoïna fins al carrer de la Corríbia, la qual cosa devia suposar l'enderrocament d'una part de la Canonja i de les cases de l'altra banda de la muralla a les quals fa referència el document transcrit. Reconstruir en sa nova orientació l'enfront de la Canonja amb la porxada alta, com la tenia la casa de l'Ardiaca i alguna casa canonical de l'absis de la Seu. Obtinguda la rectificació de la banda de sol ixent, calia aconseguir una línia paral·lela a la banda oposada. Dues cases capitulars podien destorbar el projecte. Però la del Degà, la més pròxima a les antigues muralles, ja la tenia adquirida el Capítol, segons diu Mn. J. Mas, i l'altra, amb portal al carrer de Santa Llúcia, no devia haver-se d'esmotxar gaire. La data de 1548, que pot llegir-se a la cantonada de la Casa de l'Ardiaca, formada de xifres romanes de bronze, segons l'estil de les que hem vist prop de Santa Clara i a les escales de la Seu, demostra que els Capitulars del segle xvi feien feina llesta.

Els escuts que decoren les finestres d'aquesta banda de la Casa de l'Ardiaca pertanyen al degà Jaume Estel·la les unes, i al canonge Berenguer d'Aguilar les altres. Aquestes finestres no semblen ben distribuïdes; s'intercalen i barregen com si acuessin algun antic desordre, record tal vegada de les transformacions efectuades durant aquest intent cincentista d'urbanització.

També pot constatar-se l'èxit de l'esmentada urbanització encara que sigui a través de les centúries escolades. L'any 1559 s'obria el portal de la Casa de l'Ardiaca, el més proper al portal major de la Seu. L'any 1556, el gremi dels Hostalers i Taverners renovava l'enfront de la casa gremial, i el decorava amb una imatge de la Santa Patrona; pocs anys després, en 1565, feien altre tant els sabaters i dotaven la Ciutat d'un bell exemplar d'arquitectura renaixentista. Les cases de l'antic carrer estret i tortuós de la Corríbia es trobaven de sobte encarades a la gran plaça de la Catedral, i havien de fer honor a llur nova categoria.

Les escales que havien de guanyar el desnivell de l'antiga muralla sembla que també foren construïdes vers l'any 1562. Mentrestant s'havia anat bastint el nou palau del Virrei, el que ara estatja l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i a les cases canòniques de l'altra banda de la Sen hi havien anat florint algunes finestres heràldiques. En pocs anys el barri de la Seu havia sofert una notable transformació.

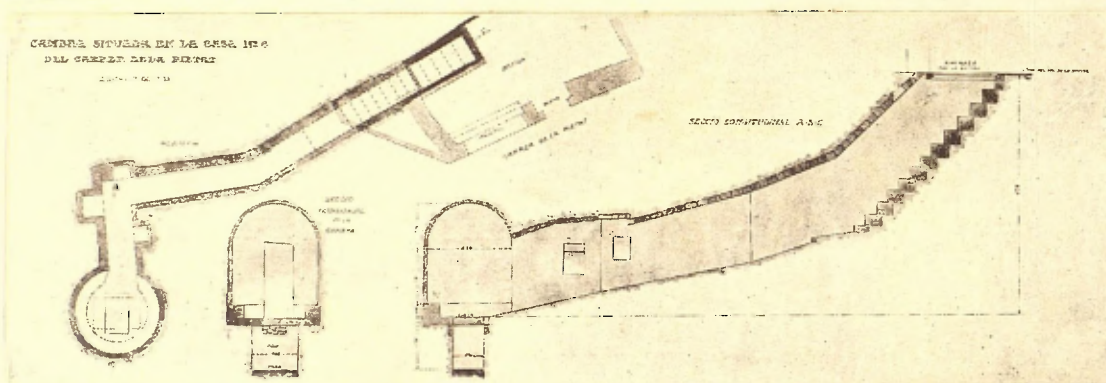
L'escut de Lluís Desplà en una finestra del pati de la Casa de l'Ardiaca. Primers anys del segle xvi

Si fèiem un balanç de la primera cinquantena del segle XVI, d'ençà de les obres de Lluís Desplà, i passant per les grans diades de l'emperador, caldria confessar que els encontorns de la nostra Catedral hi tenien un bon actiu.

UN COP D'ULL AL SEGLE XVII

I no seria l'aspecte d'aquesta general renovació el que hauria arribat fins a nosaltres? És a dir: el barri que molts han anomenat "el barri gòtic", no seria més aviat un barri renaixentista?

Creiem que si mudàvem en aquest sentit la denominació del barri, l'exactitud històrica i arqueològica hi hauria guanyat bastant. Però encara no seria prou justa. Cert que el segle XIV no ha deixat el més petit rastre del seu pas pels afores de la Catedral, com no l'aneu a cercar a l'església de Sta. Agata, a l'altra banda de la plaça del rei. Cert que el segle XV tot just s'hi assenyalava per la casa de la Pia Almoina si no hi volem encabir el portal de Sant Jordi. Més palès encara que el segle XVI, el del nostre Renaixement, hi té nombroses i belles monjoies: cases ca-

La "cambra frigorífica" de la carnisseria dels canonges. Construïda al segle XVII. Planta i alçats de J. Ferran i Torras.

nonicals com la de l'Ardiaca i la Canonja; cases gremials, com la dels sabaters; palaus, com el del Virrei i el de la Diputació; detalls arquitectònics, com les finestres canonicals del carrer del Bisbe.

Però la vitalitat del barri no permetia en cap època una aturada sobtada, i les reformes s'anaven succeint sense repòs. Després del segle XVI vingué el XVII, i també volgué deixar la petjada assenyalada. Igualment podríem parlar dels segles més atansats. Justament deu ésser del segle XVII una de les construccions més típiques d'aquestes reconades de ciutat: la carnisseria dels capellans. Al carrer de la Pietat, tombant cap al del Paradís, les cases dels canonges tenien fins ara un indret molt foradat de portes i finestres a totes altures i de totes mides, de construcció senzilla, però no pas desharmònica. Era un recó format d'angles i biaixos que els antiquaris havien aconseguit revaloritzar a llur manera. Aquell finestral ample i quadrat, obert de cara al portal de la Pietat, era el taulell de venda de la carn privilegiada, la que era venuda lliure d'imposicions a les persones coronades.

Si en portà, de disturbis i avalots, aquesta carnisseria! Perquè els Consellers doblegues-sin l'orgull del vectigal de la carn que Fivaller mantenia davant del rei, molta tinta havia d'haver corregut entre el Capítol Catedral i el Municipal, i alguns milers de memorials i al·legacions s'havien d'haver escampat per la vegueria, pel palau del Virrei i pels palaus de Roma.

Naturalment, la història allargassada d'aquesta qüestió és una història enfadosa. No deixa, però, de tenir aspectes curiosos i moments de gran força.

Sembla que la metafísica s'hi degué barrejar una mica perquè la nomenclatura aviat en pren el regust. Les franqueses i llibertats que pretenien els canonges, i en general els eclesiàstics, no es limitaven a la carn, sinó que s'estenia al pa de fleca, al vi de taverna i al peix. Doncs s'arribà a trobar un mot genèric a còpia de metafísica; se'n digué *els indivisibles*. Els indivisibles foren defensats i atacats, i encengueren diverses vegades una veritable guerra civil. L'any 1484, per exemple, l'avalot fou sonat. El mateix ardiaca el comanava, i junt amb d'altres canonges anaren a la plaça de Sant Jaume a encarar-se amb els Consellers. Diu una carta contemporània que foren dites moltes paraules "que tiraven més a commoció que no a sossec i repòs de la cosa pública". Moltes persecucions se'n seguiren, i s'arribà a les amenaces d'excomunió.

Sort que les qüestions eren llargues i donaven temps a tots els refredaments. S'entaulaven negociacions i tot acabava en concòrdies articulades com la capitulació per la caiguda d'una plaça forta.

Els canonges del segle XVII entengueren que la millor manera de garantir llur franquesa d'indivisibles era tenir botiga, i començaren per fer-se una carnisseria en el recó de les cases canòniques entre el carrer de la Pietat i del Paradís. Això passava en 1603, no sense la protesta violenta dels Consellers i del síndic de la ciutat, que maldaven debades contra la nova interpretació del privilegi. La carnisseria fou construïda; la botiga degué ésser aviat proveïda de bones carns perquè calgué soscar una llarga galeria subterrània que servís de refrescador. Aquest refrescador encara existeix, i ha fet sospitar a més de quatre amics de les fantasies històriques si no devia ésser antiga catacumba, mina secreta de salvament o cambra fatídica de processos inquisitorials.

Vers l'any 1916, el malaguanyat recercador de la història topogràfica barcelonina que dugué el nom de J. Ferran i Torras pogué traçar planta i perfils del refrescador de la carnisseria dels canonges. Els seus dibuixos, acurats com tots els seus, els deixà, en morir, a l'Arxiu Històric. És per això que avui els podem oferir reproduïts en aquestes planes.

El segle XVII ens ha dut a la casa de la carnisseria i ens hi ha tingut en mig de la violència dels debats. Per tal d'esborrar aquesta mala impressió evocarem les mateixes cases, part de dintre, on els canonges se succeïen en llur vida pietosa. L'any 1607 passava a ocupar "una casa prop de la carnisseria dels canonges, davant del portal del claustre", el canonge Antoni Joan Garcia, que tenia dignitat de Penitencier a la Catedral. Durant la residència que féu en aquesta

Retrat del canonge Antoni Joan Garcia de Caralps. Del seu llibre *Historia de S. Oleguer arçobispo de Tarragona y obispo de Barcelona* Barcelona, Matevall 1617

El canonge Francesc de Sta. Coloma, qui fou rector de Sta. Maria del Pi. Mort en 1345 i soterrat a la capella de Sta. Llúcia, de la Catedral

claustrés», que correspongué en 1610 al canonge Pere Font. La casa tenia una sala amb tres finestres, prop del celobert. El canonge Font havia nascut a Bescanó; Vich i Tàrrrega foren assenyalats amb l'estela de la seva vida exemplar, i acabà essent canonge de Barcelona. Morí l'any 1614 en olor de santedat; el poble s'abocà a la casa del venerable amb tan desordenada pressa que fou forçós tancar les portes, i diu el seu biògraf Joan Ramon Vila que, davant el dolor que això produí, les portes, de sobte, soles, tornaren a obrir-se. Havia escrit el venerable Font algunes obres de pietat: un *Exercici Espiritual*, un *Rosari de la Mare de Déu* i un *Sermó dels Sants Vicents, Felip i Dorotea*. Sembla que aquest recer del carrer de la Pietat era propici a l'escriptura mística.

ELS CANONGES EN EL CAMP DE LES ARTS

La missió canonical, espiritual com és, deu haver produït més mistics que artistes; més predicadors que literats; més filantrops que mecenes. Però, quan el camp és vast i la terra rica de saó, tota mena de planta hi puja.

casa degué vetllar moltes hores en la composició del seu llibre *Historia de S. Oleguer, arçobispo de Tarragona y obispo de Barcelona*, publicat en 1617 i escrit per preparar el procés de canonització del sant bisbe. Ell mateix, el canonge, apareix figurat a la portada de l'obra, agenollat als peus de Sant Oleguer, a qui ofereix el llibre; a darrer terme, una muntanyola coronada amb una torre de senyals vol recordar Montjuïc; en un angle del gravat, l'escut familiar del canonge, una garsa dalt d'un puig i tres estrelles damunt.

La casa que ocupava el canonge Garcia tenia, entrant a mà esquerra, un estudi que treia finestra al carrer. La sala tenia el sostre pintat de vermell, amb dues bigues que calia empeinar. L'any 1623 encara l'habitava.

Devia ésser propera a l'anterior una casa al cap del «carrer del Paradís, ço és, davant del portal de la Pietat dels

El canonge Uc de Cardona, mort l'any 1333. Imatge sepulcral en una capella del claustre

Tal vegada, cap altra figura capitular no es mostra tan destacada com la de Sant Ramon de Penyafort, confessor de reis i de papes, com diu la cançó, el canonista més eminent de la seva època. Si arribava algún dia que la plaça de la catedral pogués sofrir una darrera i definitiva urbanització que permetés alçar-hi un monument commemoratiu, ningú no hi sabia proposar altra estàtua sinó la de Ramon de Penyafort, l'home universal i universalment conegut.

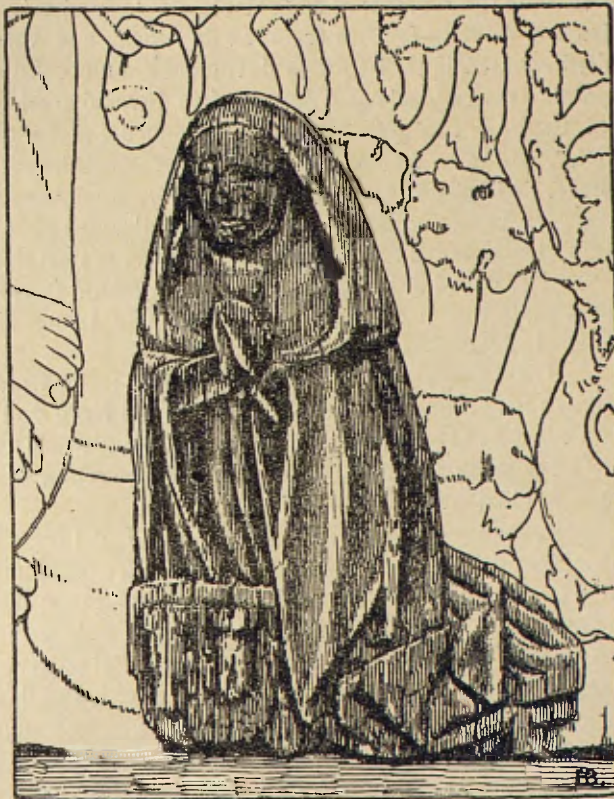
Si encara havíem de retreure una altra figura de relleu altíssim dins la nòmina canonical de Barcelona, donaríem el nom de Felip de Malla, autor de *Pecador remut* i orador eminent del Concili de Constança.

Però no és solament la flor alta i ungida de totes les virtuts, la que produeix el verger de la nostra Seu, sinó la vasta florida quotidiana, la de

la humil perseverança que fa la gràcia del jardí i ofega la mica de mala herba que sempre troba un reconet propici.

Resseguint els llibres de dotacions i fundacions, i els vells inventaris, s'arriba a tenir la impressió que són els bisbes i els obtentors de canonicats i beneficis els veritables constructors de la Seu. Capelles i capellanies, retaules i frontals, ornaments i joies, recorden sovint la deixa testamentària o la generosa presentalla. Més enllà de la mort, aquests protectors encara hi són en efígie, com el canonge Francesc de Santa Coloma, que està als peus del Calvari del seu sepulcre de la capella de Santa Llúcia d'ençà de l'any 1345; com altre canonge contemporani seu, Uc de Cardona, estés damunt del sarcòfag que semblava destinat a la capella de Sant Antoni; com aquell Francesc Desplà dels claudres que tantes vegades hem hagut de retreure.

En els retaules i en altres obres decoratives també fan acte de presència els canonges oferents, en actitud devota prop de la imatge venerada. Joan Andreu Sors, als peus de Santa Tecla i Sant Sebastià del seu retaule dels claudres, persevera, juntes les mans i agenollat, en les devocions més lligades a la seva vida. Bartomeu Figueres és

El canonge donador del relleu del portal de la Pietat
Degué morir vers l'any 1500

El canonge Ferreras, ofertor del retaule de la Visitació, situat ara a la capella de Sant Miquel

altre canonge oferent; el seu retaule de la Visitació, que havia rebut llarg temps la llum del claustre, és ara a l'ombra recollida de l'absis, a la vora del Sant Crist miraculós de Lepanto. L'ardiaca Desplà també prega devotament a un costat de la imatge de la Pietat de Maria, mentre apareix a l'altra banda sant Jeroni, altra devoció arrelada de l'ardiaca. Un canonge, anònim fins ara, tingué la fina gràcia d'omplir el timpà del portal dels claustres amb el relleu adolorit de la Pietat, que tanta d'unció ha escampat per aquell indret de l'absis de la Seu i que ha donat nom al carrer. I ja plenament dintre el segle xvi, la lauda sepulcral de l'ardiaca Desplà, a la sala capítular, ens ve a recordar la magnificència d'un seu nebot del llinatge de Gralla que havia embellit la ciutat amb aquell noble casal del carrer de la Portaferrixa, cada dia més enyorat.

Per obra i gràcia dels canonges, el pintor Bartomeu Bermejo entra a la Seu i hi deixa la millor taula que li és coneguda, i l'escola de Jaume Huguet troba un aixopluc als clausutres o la capella del canonge Sors.

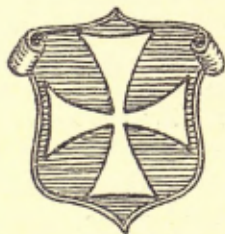
L'escultura gòtica hi té les representacions més extremes. Mestre Joan de Tournai hi deixa, a les primeries del segle xiv, l'art del Nord de França, que ja havia deixat bella mostra a Sant Feliu de Girona; al mateix temps, o un xic més tard, Jaume Cascalls, l'escultor del retaule de Cornellà de Conflent, decorava amb un relleu d'alabastre el sepulcre del bisbe barceloní Pons de Gualba.

Quan l'escultura autòctona mor a la fi del segle xv i vénen les correnties nòrdiques a omplir el buit deixat, floreix a la Seu la més clara representació de l'artg ermànic, el relleu de la Pietat, i també són mans canòniques les que el puguen al portal del claustre.

La Seu barcelonina ha estat mancada dels grans protectors que en altres ciutats han carregat tot el pes de l'obra a llurs espatlles. Pel temps antic podríem retreure només els comtes Ramon Berenguer i Almodis; els bisbes Planella, Escalles i Çapera, i la senyora de Noailles, dona Sança Ximénez de Cabrera. Descomptats aquests noms il·lustres, cal cercar els dels devots que deixen, com a penyora visible de l'obra acomplerta, la pròpia efígie o l'escut del senyal familiar. Aquests escuts campegen copiosament i són prova clara i veritable de la noblesa de sentiments d'aquells que els usaven en obra tan alta. Els antics canonges, que hi tenien tan vasta proporció, feien vida i mort a l'ombra i redós del temple amat, i ha perdurat fins ara el veïnatge de les cases llurs, buides temps ha, però monjoies de l'antic lligam ennoblidor i fites darreres de la petita ciutat eclesiàstica que defensava i enriqueia la Catedral de Barcelona.

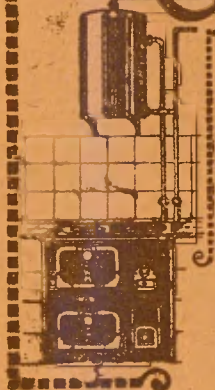
A. DURAN I SANPERE

Dibuixos d'Eusebi Busquets

Escut del Capítol de la Seu de Barcelona

CUINES, TERMOS CAÑAMERAS

**VARIETAT DE MODELS
DE GRAN RENDIMENT**

Servei complet d'aigua calenta sempre disponible sense cap despesa

**SERVEIS PER A PARTICULARS,
HOTELS I COMUNITATS**

EL SISTEMA **CAÑAMERAS** ES LA MILLOR GARANTIA

VISITEU AQUESTA FÀBRICA

Diputació, 415-423 i Sicília, 226-232 · Telèf. 50723

Dipòsit: Hospital, 87 - Telèfon 17091

B A R C E L O N A

CUINES

(FIXES, PORTÀTILS, CENTRALS I ESPECIALS)

**TERMOSIFONS I CALEFACCIONS
DE TOTS SISTEMES**

**ESTUFES I ESCALFAPANXES
(MODELS DECORATS)**

SALAMANDRES ROYAL, ETC., ETC.

X O C O L A T E S

CASA FUNDADA L'ANY 1800

X O C O L A T E S

de tipus familiar, pures, selectes, amb ametlla, amb llet, gust francès, etc., etc.

des d'1'60 a 4 pessetes els 400 grams

Despatx Central: Manresa, 4 i 6 (entre Via Laietana i Argenteria)

B A R C E L O N A